

گزارشی درباره نشست مشورتی کشورهای آسیائی درباره منابع آموزشی باز (OER)¹ با میزبانی دانشگاه الکترونیکی AeU برگزار کننده سازمان یونسکو-پاریس

نوشته:

عباس بازرگان
دانشگاه تهران
abazarga@ut.ac.ir

۱- مقدمه

در سال ۲۰۰۱ میلادی دانشگاه صنعتی ام.آی.تی (M.I.T) به منظور «باز» کردن فضای درسی، درس افزارهای (O.C.W)² هر درس را برای استفاده همگان بر روی وبگاه دانشگاه قرار داد. در سال بعد (۲۰۰۲ میلادی) یونسکو، در کنفرانس مربوط به ارتقاء کیفیت آموزش، از این نوع اقدام تحت عنوان منابع آموزشی باز (OER) یاد کرد. به دنبال آن، به منظور در اختیار همگان قرار دادن منابع یادگیری الکترونیکی جهت تحقق هدف های یادگیری در چارچوب توسعه پایدار، کوشش های قابل توجهی به عمل آمد.

اکنون پس از گذشت ۱۴ سال از آن زمان، کوشش های یاد شده مورد تاکید مجدد قرار گرفته است. در این راستا، یونسکو پس از برگزاری اولین کنگره مربوط به منابع آموزشی باز (در سال ۲۰۱۲ میلادی) تحت عنوان (World Open Educational Resources (2012 با همکاری موسسه سی.او.ال (C.O.L)³ در صدد برگزاری دومین کنگره منابع آموزشی باز برآمده است. قرار است در سال ۲۰۱۷ میلادی دومین کنگره منابع آموزشی باز در کشور سلوانیا برگزار شود. به منظور برگزاری این کنگره، یونسکو در صدد برنامه ریزی و برگزاری پنچ نشست مشورتی در نقاط مختلف جهان برآمده است. قرار است با توجه به نتایج برگزاری نشست های پنجگانه و تجربه کشورهای مختلف در باره منابع آموزشی باز، نسبت به برگزاری دومین کنگره یاد شده اقدام شود.

هدف از برگزاری نشست های مشورتی پی بردن به موفقیت ها و «به-روش های» مربوط به کوشش های مختلف است تا با توجه به آن ها توصیه های لازم به کشورهای عضو عرضه شود.

مضمون اصلی این نشست ها تاکید بر چگونگی حرکت از «تعهد به عمل»⁴ است. اولین نشست مشورتی از نشست های پنجگانه ذکر شده در تاریخ ۱۱ و ۱۲ آذرماه ۱۳۹۵ (۱ و ۲ دسامبر ۲۰۱۶) با شرکت منتخبی از پژوهشگران، اعضای هیات علمی و مسئولان دانشگاهی آسیائی و نیز نمایندگان یونسکو و برخی موسسه های دیگر در شهر کوالالمپور با میزبانی دانشگاه الکترونیکی (Asia eUniversity) AeU برگزار شد. در این نشست ۴۸ شرکت کننده از ۲۴ کشور دعوت شده بودند. از ایران نویسنده این گزارش، در این نشست شرکت کرده بود. خلاصه ای از نتایج نشست یاد شده در اینجا بیان می شود.

۲- تعریف منابع آموزشی باز

1. Open Educational Resources
2. Open Courseware
3. Commonwealth of Learning
4. From Commitment to Action

منابع آموزشی باز عبارت از هر گونه مواد آموزشی، منابع یادگیری و نیز مواد پژوهشی است که به هر شکلی اعم از دیجیتال یا جز آن با توجه به شرایط ویژه ای در اختیار همگان قرار گرفته و سرانجام بتواند گواهی "باز بودن" (Open License)، را دریافت کند. این گونه منابع، بدون هیچ گونه هزینه ای به منظور استفاده عمومی عرضه می شود. بنابراین، در صورتی که این منابع حائز «شرایط ویژه» زیر باشند، مشمول دریافت برچسب CC⁵ می شوند.

نوع منابعی را که می توان آن هارا به صورت "باز" عرضه کرد به شرح زیر است:

۱. یادداشت های درسی
۲. اسلاید
۳. طرح درس
۴. کتاب درسی/ تکمیلی
۵. دست برگ های درسی
۶. لوح های فشرده (سی.دی)
۷. منابع آموزشی برخط
۸. نمودارهای آموزشی
۹. کل مواد آموزشی یک درس
۱۰. سایر موارد مشابه.

۳- شرایط ویژه دریافت برچسب CC

در صورتی یک منبع آموزشی یا پژوهشی می تواند در دسته «منابع آموزشی باز» قرار گیرد و برچسب یاد شده را دریافت کند که کاربر در استفاده از آن بتواند از مزایای زیر برخوردار شود:

۱. آن را در اختیار خود قرار دهد (retain) ،
 ۲. آن را مورد استفاده مجدد قرار دهد (reuse) ،
 ۳. بتواند در آن تجدید نظر کند (revise)؛ مشروط به آن که به نام پدید آورنده اصلی اشاره کند،
 ۴. بتواند آن را با منابع دیگر در هم آمیزد (remix)؛ مشروط به آن که به نام پدیدآورنده اصلی اشاره کند،
 ۵. بتواند آن را برای استفاده دیگران توزیع کند (redistribute) .
- به عبارت دیگر برای این که یک منبع در دسته منابع آموزشی باز قرار گیرد باید پنج شرط یاد شده درباره آن صادق باشد.
- برای مثال ، اگر یک عضو هیات علمی محتوای درسی خود را (درس الف) در وبگاه دانشگاه قرار دهد و بیان کند که هر عضو هیات علمی دیگری (یا دانشجویان) می توانند:
- ۱- آن را برای استفاده از وبگاه دانشگاه، بدون پرداخت وجهی ، بارگیری کنند،
 - ۲- آن را برای درس خود به کار برند،
 - ۳- در آن تجدید نظر کنند و روایت جدیدی از آن تدوین کند،
 - ۴- آن را با سرفصل های حاصل از درس دیگری درهم تنیده نمایند،
 - ۵- آن را به طور گسترده در اختیار دیگران قرار دهند.
- در این صورت می توان از محتوای درس "الف" تحت عنوان «منبع آموزشی باز» یاد کرد. برای اطلاعات بیشتر می توان به نشانی های زیر مراجعه کرد:

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>

<http://oasis.col.org>

⁵. Creative Commons